

Språk til bønn

Preken Jubileumsgudstjeneste Borg bispedømme

26.5.2019 Fredrikstad Domkirke

1.Kg 3,5-14; Ef 3,14-21; **Matt 6,7-13**

«Vil det norske samfunn bevege seg mot en fullstendig ateisme?». Det var Østfoldingen Otto Hauglin som i 1969 stilte dette spørsmålet i kapitlet om Religion i det sosiologiske standardverket «Det norske samfunn».

Bakgrunnen for spørsmålet var datidens rådende oppfatning i brede kretser. Samfunnets modernisering og det naturvitenskapelige verdensbildet ville med nødvendighet føre til at religion ble et tilbakelagt stadium.

Hauglin konkluderte allikevel slik etter å undersøkt nordmenns religiøsitet: «Vi tror ikke det norske folk vil utvikle seg til å bli helt religionsløst».

Det fikk Hauglin helt rett i. 50 år senere er ikke folket religionsløst. Tvert om: 80 prosent av befolkningen holder fast på tilknytning til et religiøst trossamfunn. Den norske kirke har flere medlemmer i 2019 enn i 1969 på tross av tallrike utmeldingskampanjer.

1968 og årene forut hadde reist helt fundamentale spørsmål om hva som er kirkens oppdrag i en ny tid. Impulsene fra Det andre Vatikankonsil, Kirkenes Verdensråd, de selvstendige kirkene i Afrika og Asia, de østlig-ortodokse kirkene og radikale katolske prester og menigheter i Latin-Amerika bidro til store kulturelle, teologiske og sosiale endringer også i Den norske kirke. Det aldrende bispekollegiet besto av menn med en gjennomsnittsalder på over 61 år i 1969. De måtte bære kirkens stemme i offentligheten og lede det kirkelige fornyelsesarbeidet sammen med de fremvoksende bispedømmerådene inn i en ny tid. Den oppgaven viste de seg å kunne bære.

Biskopene formulerte i 1968 en helt ny måte å uttrykke kirkens tradisjonelle samfunnsengasjement på i uttalelsen «I menneskerettighetenes år». Den uttalelsen har gitt språk og retning til flere generasjoners kirkelige samfunnsengasjement for rettferdighet, frihet, fred og en ansvarlig forvaltning av skaperverket.

Her i Fredrikstad sprang det ut en musikalsk fornyelse fra Egil Hovlands fabelaktige komponistrom, født i barnekorenes og samtidsmusikkens kulturatmosfære. Kontroversielt var det, ikke minst da han inkluderte dans i kirkerommet i Missa Vigilante i 1967.

I Bergen, Stavanger og Asker så man høsten 1968 noe så dristig som ungdomskor med trommer og elektriske instrumenter – i kirkerommene, til høylytte protester fra mange hold.

Anerkjennelsen av kvinner som prester begynte å få større bredde. I 1969 ordinerte den nye biskopen per Lønning Rose Marie Køhn fra Romerike som første kvinne i Borg og en ung KFUK/M-jente med navn Helga Haugland begynte å studere teologi for å bli prest.

I dette klima ble Borg Bispedømme opprettet. Regjeringen oppnevnte rikskjendisen Per Lønning til biskop. Han var 20 år yngre enn resten av kollegiet og ga kirken et helt nytt uttrykk i offentligheten. Tonen for det nye bispedømmet var satt.

Det ble et bispedømme med fornyere i bispestolen, forsterket av sterke legfolk i bispedømmerådene. Kirkens språk ble fornyet, misjon som lokalkirkens sak ble etablert, liturgiske impulser fra den økumeniske kirke introdusert, arbeidsveiledning for prester ble organisert, Hovland og Fredrikstad ble kirkemusikkfornyelsens sentrum og nye og mer fleksible kirker ble reist etter stor innsats i lokalsamfunnene, én ny kirke annet hvert år de første 25 årene. Og antall medlemmer? Det er 40% flere medlemmer i Den norske kirke i Borg i 2019 enn i 1969.

Det nye bispedømmet var ikke første generasjons kristne i denne delen av landet. Den kristne kirke hadde i 900 år vært lokalsamfunnenes sentrale identitetsmarkør og samlingssted. Fra nord til sør og øst til vest ser man sporene av kirkens tilstedeværelse i levende bygninger. Hvert århundres generasjoners religiøse lengsler gjenfinnes i hver bygd og hver by i disse kirkebyggene. I vår tid gir de mennesker forankring, tilhørighet og kontinuitet i en tid med store og hurtige forandringer. **Vi er ikke alene** fordi vi ikke er de første.

Martin Luther skal ha sagt at det vakreste ved et kirkerom er mennesker i bønn. Våre kirkebygg er impregnert av menneskers bønner, av tårer i forferdelige ulykker og ved

brå død, av angstens svette i frykt for dyrtid og krig, av gleden over det nyfødte barnet og de lykkelige ekteskapene, i ordløse tanker i et annerledes rom, som lovsyngende fellesskap for å feire julens og påskens mysterium.

Noen av dagens konfirmanter i Borg uttrykker det slik: I kirkerommet er det så høyt under taket at det rommer alle mine rare tanker, og så langt mellom veggene at det er plass til hele meg.

Det er dette som er å være et bønnens hus, et hus der alle slags mennesker inviteres til å uttrykke alt det vi bærer med oss, ikke bare en gang, men hver gang, hele tiden i et annerledes fellesskap.

Jeg har møtt mange mennesker, også i Borg bispedømme som er fratatt bønnens språk i felles bønnemøter i tette fellesskap. Det var alltid «et syskenbarn på Gjøvik» som formulerte sine rop og sine bønner mye mer åndelig korrekt og elegant enn det en selv synes en klarte. Var tvilens famlende usikkerhet mulig å formulere høyt? Kunne fellesskapet tåle protest og klage mot Gud? Mange ble gjort tause av at andre menneskers betraktet deres liv og fromhet som utilstrekkelig.

Dette er en gjenkjennbar utfordring allerede i bibelsk tid. Jesus så dette og visste at mennesker trenger hjelp til å finne ord de kan hvile i og ha tillitt til at Gud hører helt uavhengig av hva mennesker måtte tenke og tro.

Disse ordene ga Jesus disiplene og oss. Seks bønner samlet i en helhet. Vi kan dens navn. Fader Vår. Jesus ga oss i Fader Vår ordene vi trenger i en rytme som kan gi bosted i kroppen.

Ved denne bønner åpner Jesus opp vinduet mellom himmel og jord. Han frigjør oss til å stå i vinduskarmen, vinke til Gud som vår nærmeste fortrolige. Vi kan trygle om at Gud må la sin vilje gjennomstrømme alt levende. Vi kan høre Gud gi oss håp om at himlenes rike er på vei til oss, fylt av rettferdighet, fred og barmhjertighet, der ondskap, nød og død er overvunnet.

I vinduet ser vi at Gud ikke er taus og likegyldig, men kommer til oss, bøyer seg ned og ser og hører min og din virkelighet. Gud anerkjenne vårt daglige behov for brød, vårt eksistensielle behov for tilgivelse for svik, og vårt stadige behov for støtte i farer og utrygge tider.

I denne bønnen er vi aldri alene. Den frigjør oss fra åndelig prestasjonsbehov og menneskers forventinger. Jesus har gitt oss ordene, hvem skal da kunne ta dem i fra oss?

Jeg har hørt og kjent Fader Vårs rytme på mange titalls språk, i store katedraler og små landsbykirker av aller enkleste slaget, sett ordene bli formet av lepper i dødens forgård og kjent styrken i fellesskapets hender som finner hverandre på tvers av sosiale, økonomiske og kulturelle skillelinjer. Fader Vår har båret alle slags mennesker i generasjon etter generasjon og gitt kraft og styrke. Bønnen har gitt mennesker tillit til at disse ordene bærer og er alt vi trenger.

Fader Vår gir oss frimodighet til å se himmeltegnene i hverdagen. Den gir oss oppdraget å være hverandres og menneskers bønnesvar slik at flere får oppleve glimt av Guds himmel i sine liv. Det var, er og blir kirkens oppdrag i lokalsamfunnene i Borg bispedømme.

Sammen ber vi Fader Vår når himlenes rike kommer til oss i den korsfestede og oppstandne Jesus Kristi legeme og blod. I nattverdfeiringen blir bønne oppfylt igjen og igjen.

Sammen med denne store skaren av Fader Vår-bedende i Guds mangfoldige regnbuefolk kan vi derfor tørre å bli med i lovsangen og bekjenne som Paulus i tillitt og protest: Gud være ære i kirken og i Kristus Jesus gjennom alle slekter og evigheter. Amen.